

STRATEGIENOTA

2018-2022

Koninklijk Nederlands Instituut Rome

november 2017

1 UITGANGSPUNTEN

Het Koninklijk Nederlands Instituut Rome (KNIR) heeft, als onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen, tot taak het Nederlands universitair onderwijs en onderzoek te bevorderen, door eigen activiteiten te ontplooiën dan wel door activiteiten van anderen te faciliteren en/of te ondersteunen. Daarbij sluit het KNIR aan bij de ambities en de dynamische praktijk van het Nederlands universitair bestel, in het bijzonder waar het de internationaliseringsagenda en het beleid rond talentontwikkeling betreft.

Als vooruitgeschoven post van de Nederlandse universiteiten in het buitenland wil het KNIR, net als de overige Nederlandse Wetenschappelijke Instituten in het Buitenland, kansen scheppen die elders in het universitair bestel niet of moeilijk te realiseren zijn. Deze kansen ontstaan enerzijds door de prikkels die de locatie in Rome biedt: een stad die al millennialang onafgebroken een hoofdrol speelt in de wereldgeschiedenis en hiervan de zichtbare sporen toont aan de al eeuwen aanhoudende stroom van academici. De talloze buitenlandse academies en universitaire campussen die de stad in nog steeds toenemende aantallen telt, illustreren de relevantie van een omgeving als Rome voor de internationale academische gemeenschap en voegen een dimensie van intense wetenschappelijke uitwisseling toe aan de prikkels die de stad zelf biedt.

Maar de kansen die een instelling als het KNIR aan studenten en onderzoekers biedt komen anderzijds voort uit de academische gemeenschap die binnen het instituut gestalte krijgt. Door in de woon/werk omgeving van de stadsvilla waarin het KNIR gevestigd is gedurende korte maar intensieve periodes mensen van heel verschillende achtergrond en oriëntatie samen te brengen is het mogelijk een dialoog op gang te brengen die nadrukkelijk beoogt academici te prikkelen denkpatronen te verkennen die nog buiten hun gezichtsveld vallen. Resultaat is niet louter een verdieping van het wetenschappelijk inzicht, maar ook het verwerven van academische attitudes die relevantie hebben voor zowel het loopbaanperspectief als voor het bewustzijn van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van academici.

De toegevoegde waarde van een verblijf als cursist en/of onderzoeker aan het KNIR doet zich daarom vooral voor binnen de categorie van de talentvolle gevorderde student c.q. jonge onderzoeker die baat heeft bij intellectuele en sociale stimulansen die een zowel verdiepend als verbredend effect hebben. Dergelijke effecten ontstaan bij uitstek in een context waarin onderwijs en onderzoek samenvallen en waarbij hoge eisen worden gesteld aan daartoe geselecteerde deelnemers uit verschillende disciplines en universiteiten.

Een vergelijkbaar gunstig effect treedt op bij onderzoekers (junior en senior) die beogen een bestaand project af te ronden dan wel een nieuw project te starten. Juist in de start- en afrondingsfase van projecten kan de organisatie op het KNIR van een internationale bijeenkomst in de vorm van een brainstormsessie dan wel een congres gunstige effecten hebben. Dit geldt in het bijzonder ten aanzien van de motivatie van (jonge) universitair docenten die vanwege hun onderwijsinzet te maken hebben met een hoge werkdruk waardoor de wetenschappelijke productiviteit dreigt te verminderen.

De meerwaarde die een instelling als het KNIR binnen het Nederlands universitair bestel tot stand wil brengen ontstaat juist daar waar de behoeften van de universiteiten aansluiten bij de kansen die het KNIR kan bieden. Dit raakvlak is niet stabiel maar voortdurend in beweging. Daarom is het van belang deze dynamiek nauwlettend te volgen en de organisatie van het KNIR dusdanig in te richten dat deze in staat is tijdig en effectief te reageren op een wijzigende balans tussen vraag en aanbod.

2 RESULTATEN PER 2017

In de uitvoering van zijn taakstelling volgt het KNIR de doelstellingen en strategieën die periodiek worden vastgelegd in vijfjarenplannen die aan het einde van de looptijd worden geëvalueerd. Bij de afsluiting van het strategieplan 2013-2017 en de start van het strategieplan 2018-2022 heeft een dergelijk evaluatie plaatsgevonden, mede in overleg met de WAR en diverse stakeholders in de Nederlandse academische wereld van universiteiten, onderzoeksinstituten en musea met onderzoekstaken.

De evaluatie van het in de afgelopen planperiode gevoerde beleid stemt tot grote tevredenheid. In de jaren 2013-2017 heeft het KNIR zijn prominente positie als vooruitgeschoven post van de Nederlandse universiteiten in het buitenland weten te bestendigen en versterken. Daarbij is het KNIR er in geslaagd zeer snel en daarmee succesvol in te spelen op de sterke dynamiek die zich in het Nederlands universitair landschap voordoet, in het bijzonder waar het gaat om de internationaliseringsagenda. Door gericht beleid is het KNIR er in geslaagd opnieuw duidelijk te maken dat een betrekkelijk kleine instelling als het Instituut in Rome een bovenproportionele bijdrage kan leveren aan de hoge ambities wat betreft kwaliteit, kwantiteit en efficiëntie die de achtergrond vormen van deze voortdurende dynamiek.

In de beide domeinen van onderwijs en onderzoek spreken de resultaten voor zich. In de afgelopen planperiode is de onderwijsproductie aanzienlijk gegroeid, tot een KNIR curriculum van 15 cursussen jaarlijks – aangevuld door minimaal 10 cursussen verzorgd door de afzonderlijke universiteiten – en een resultaat van ruim 1500 ECTS, op een wetenschappelijke onderwijsformatie van 2,6 fte. De kwaliteit van dit onderwijs wordt gewaarborgd door een reguliere toetsingscyclus uitgevoerd door de RUG, terwijl uit de cursusevaluaties blijkt dat de studententevredenheid bovengemiddeld hoog is: het langjarige gemiddelde van alle KNIR cursussen bedraagt circa 4.3 op een schaal van 5.

Een vergelijkbaar gunstig resultaat valt af te lezen aan het door het KNIR gevoerde beleid ten aanzien van onderzoek. Naast een bovenproportionele eigen wetenschappelijke productie (ruim 20 publicaties jaarlijks op een onderzoeksformatie van 1,3 fte) en een intensieve kalender aan onderzoeksbijeenkomsten (circa 50 per jaar) heeft het KNIR een productieve voedingsbodem weten te bieden aan een academische gemeenschap die in staat is gebleken soms zeer aanzienlijke onderzoeksprojecten te starten dankzij succesvol verworven tweede en derde geldstromen. In de afgelopen planperiode betreft dit onder meer: 1 Spinozaprijs, 2 VICI toekenningen, 1 Investerings Groot en, naast diverse PhD en Postdoc posities zowel in Nederland als daarbuiten, vooral de toekenning van een Zwaartekrachtsubsidie voor de periode 2017-2027.

Een duidelijk signaal van het prestige dat het KNIR geniet juist op het raakvlak van onderzoek en onderwijs vormt eveneens het succesvolle programma voor KNIR Senior Fellows dat in 2015 is ingevoerd. In het kader hiervan heeft een reeks toonaangevende Nederlandse wetenschappers de uitnodiging geaccepteerd om een periode aan het KNIR te verblijven en aldaar zowel als onderzoekers en als docent van een Masterclass hun ervaringen met startende wetenschappers te delen.

3 RANDVOORWAARDEN

INBEDDING

Het KNIR is onderdeel van het Nederlands universitair bestel, in het bijzonder van de Rijksuniversiteit Groningen. De meerwaarde die het KNIR binnen dit bestel tot stand wil brengen is afhankelijk van de mate van inbedding van de door het Instituut uitgevoerde activiteiten. Dit geldt in het bijzonder ten aanzien van het onderwijs. Het borgen van deze inbedding is een voortdurend punt van aandacht, in het bijzonder van de penvoerende RUG en van het NWIB-bestuur. Inhoudelijk speelt daarbij de adviserende functie van de Wetenschappelijke Adviesraad een belangrijke rol.

Om een optimale inbedding tot stand te brengen kan niet worden volstaan met een reactief beleid. In toenemende mate zal het in de periode 2018-2022 nodig blijken actief te verkennen welke instrumenten een instelling als het KNIR kan hanteren en ontwikkelen om een betekenisvolle en duurzame aanvullende functie te vervullen in het sterk aan verandering onderhevige Nederlandse universitaire bestel. Het onderhouden door de KNIR-staf van een uitgebreid en effectief netwerk binnen de verschillende universiteiten, ook buiten de kring van de WAR, is daartoe een noodzakelijke voorwaarde.

Om te bewerkstelligen dat zoveel mogelijk potentieel geïnteresseerde studenten kennis kunnen nemen van het door het KNIR verzorgde onderwijs is een palet aan maatregelen nodig dat de zichtbaarheid van dit curriculum kan garanderen. Daarbij is deels het KNIR zelf aan zet, door het permanent voeren van een gericht communicatiebeleid. De inzet van de onvolprezen KNIR ambassadeurs is hiervan een wezenlijk onderdeel. Maar zeker even belangrijk is de bijdrage van de verschillende universiteiten die ervoor zorg kunnen dragen dat het curriculum als geheel en de afzonderlijke cursussen dusdanig in de eigen onderwijscatalogus worden opgenomen dat studenten hiervan effectief en tijdig kennis kunnen nemen.

INFRASTRUCTUUR

Om tijdig en effectief te kunnen inspelen op de veranderende vraag vanuit de Nederlandse universiteiten is een organisatie gewenst die enerzijds stabiel en robuust is en anderzijds flexibel en doelmatig. Mede gezien de frequente wisselingen binnen de wetenschappelijke staf, die immers op tijdelijke basis gedetacheerd wordt, stelt dit hoge eisen aan de inrichting van de ondersteunende diensten. Met het oog op de inbedding in het Nederlands universitair bestel vormen daarbij de taken binnen de domeinen communicatie en relatiebeheer een cruciaal element.

Dankzij een grote investering in de periode tussen 2014 en 2017 is het gebouw waarin het KNIR is gevestigd ingrijpend gerenoveerd en als resultaat hiervan uitstekend geoutilleerd. Daarbij is de capaciteit van de faciliteiten voor onderwijs en onderzoek aanzienlijk uitgebreid, ook en vooral wat betreft de logiesaccommodaties. Om deze uitgebreide faciliteiten optimaal te benutten wordt vanaf 2018 eveneens een nadrukkelijk op acquisitie van activiteiten gericht beleid ingezet.

De dienstverlening aan onderzoekers, al dan niet in huis, door de bibliotheek van het KNIR is voortdurend in ontwikkeling en volgt de dynamiek van de Nederlandse wetenschappelijke bibliotheken, in het bijzonder die van de RUG die daartoe tevens de nodige expertise ter beschikking stelt. Daarbij wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de (digitale) zichtbaarheid van die onderdelen van de collectie, m.n. oude drukken en archivalia, die ook (inter)nationaal van bijzonder belang zijn.

KWALITEITSBORGING

De activiteiten van het KNIR maken onderdeel uit van het Nederlands universitair bestel maar beogen daarin onderscheidend te zijn door hun intrinsiek internationale karakter, alsmede door een nadruk op kwaliteit. Het is van belang dat dit herkend en erkend wordt. Om dit te bewerkstelligen wordt er ten aanzien van het onderzoek naar gestreefd het KNIR als strategisch partner te laten aansluiten bij grotere nationale en internationale onderzoeksgroepen en -projecten. In dat verband is het mogelijk om onderzoekers (PhD en Postdoc) vanuit dergelijke projecten te stationeren aan het KNIR als tijdelijke onderzoeksmedewerker.

Daarnaast is het wenselijk het onderzoek dat op en door het KNIR wordt uitgevoerd periodiek te evalueren, om aldus de kwaliteit ervan conform ook elders in het Nederlands universitair bestel geldende normen te toetsen en te waarborgen. Daartoe wordt in de periode 2018-2023 een evaluatiecyclus gestart en afgerond, waarbij een relevant beoordelingskader wordt gekozen dat algemeen erkend is en rekening houdt met de bijzondere context waarin het KNIR net als andere NWIBs functioneert.

Wat betreft het door het KNIR verzorgde onderwijs gelden de regels en protocollen zoals van toepassing binnen het Nederlands universitair bestel, waarbij de examencommissie Geschiedenis van de RUG belast is met de kwaliteitsborging. De stafleden zijn erkend als examinatoren en beschikken over een BKO dan wel SKO. Op grond hiervan worden de ECTS behaald binnen het KNIR-curriculum algemeen erkend in de diverse studieprogramma's.

COMPLEMENTARITEIT

Het KNIR beoogt activiteiten te ontplooiën die een toegevoegde waarde hebben binnen het Nederlands universitair bestel. Doordat zich binnen dit bestel aanzienlijke wijzigingen voordoen in het aanbod van wetenschappelijke specialisaties, kan het KNIR een rol spelen in het verzorgen van specialistische vorming van studenten in vakgebieden die in Nederland niet of amper meer vertegenwoordigd zijn, maar in Rome bij uitstek te onderwijzen zijn, mede in samenwerking met andere aanwezige wetenschappelijke instellingen. De gunstige ervaringen hiermee in cursussen Numismatiek (met het Duits Archeologisch Instituut) en Epigrafie (met de Zweedse, Britse en Amerikaanse Instituten) zijn aanleiding om deze strategie uit te breiden naar een aanbod op het gebied van de Italiaanse Kunst en Geschiedenis (met het NIKI in Florence).

In de ontwikkeling en het verzorgen van een onderwijsaanbod dat complementair is aan dat van de Nederlandse universiteiten werkt het KNIR nauw samen met de nationale onderzoekscholen, die zich immers richten op een zelfde doelgroep van (R)MA en PhD studenten. Door gericht gebruik te maken van de aanwezigheid van de overige wetenschappelijke instellingen te Rome (buitenlandse academies, Romeinse universiteiten en onderzoeksinstituten) spant het KNIR zich in om de internationale dimensie van dit onderwijs te versterken.

4 DOELGROEPEN

Het doelgroepenbeleid is het belangrijkste instrument waarmee het KNIR zijn ambitie uitvoert om binnen het Nederlands universitair bestel een toegevoegde waarde tot stand te brengen. In de afgelopen planperiode (2013-2017) is op verschillende momenten gebleken dat hierbij flexibiliteit geboden is, als gevolg van de ingrijpende veranderingen die zich binnen het Nederlands academisch landschap voordoen, zowel wat onderwijs als wat onderzoek betreft. Door snel op dergelijke ontwikkelingen in te spelen is het mogelijk gebleken onder steeds wisselende omstandigheden nieuwe instrumenten aan te bieden die telkens hetzelfde doel hebben: kansen scheppen die elders niet (meer) voorhanden zijn en wel op een wijze die voor de betreffende doelgroepen haalbaar en effectief is.

Ook in de periode 2018-2022 is het essentieel om een doelgroepenbeleid voort te zetten dat tijdig en effectief reageert op ontwikkelingen binnen het Nederlands universitair bestel. Op grond van de ervaringen van de afgelopen planperiode doet zich binnen dit beleid wel een accentverschuiving voor ten aanzien van de facilitering van onderzoeksverblijven te Rome, die leidt tot een verbreding zowel in het niveau als in het bereik van de beoogde afnemers.

ONDERWIJS

Deze wijziging doet zich niet voor in het onderwijs dat het KNIR verzorgt: dit blijft primair gericht op de categorie MA, RMA en PhD-studenten die voor deelname via een nationale competitie worden geselecteerd. Binnen dit type onderwijs gelden postdocs als secundaire doelgroep. Een punt van overweging is om meer ruimte te bieden aan deze doelgroep, ook en vooral als het gaat om gepromoveerde jonge onderzoekers die niet uit Nederland afkomstig zijn, om aldus het 'international classroom'-effect van dit onderwijs te vergroten, conform de internationaliseringsagenda van de Nederlandse universiteiten.

Het KNIR verzorgt ook in bescheiden mate sterk interdisciplinair gericht onderwijs ten behoeve van BA studenten, met als doel hen te motiveren en uit te dagen. De leerdoelen van dit type onderwijs sluiten uitstekend aan bij de missie van zowel de Liberal Arts & Sciences-opleidingen zoals die vooral binnen de diverse University Colleges worden verzorgd, als bij de Honours tracés die op facultair dan wel universitair niveau worden aangeboden aan talentvolle studenten. Juist omdat het profiel van deze studenten en de leerdoelen van de opleidingen in zeer sterke mate aansluiten bij de praktijk van het KNIR-onderwijs biedt dit kansen voor aanzienlijke groei. Mede omdat hiermee een verdere verbreding van de disciplinaire achtergrond van de KNIR-gebruikers kan worden gerealiseerd, is dit een optie die het KNIR in de periode 2018-2022 nader uitwerkt. Daarbij gaat het niet alleen om opname van de betreffende studenten in het reguliere KNIR-onderwijs, maar ook om het in samenspraak met de sector aanbieden van nieuwe vormen van onderwijs. Aangezien voor dit type onderwijs ook belangstelling vanuit niet NWIB instellingen bestaat, vormt hierbij de financieringsgrondslag een punt van aandacht.

ONDERZOEK

De voornaamste accentverschuiving binnen het doelgroepenbeleid van het KNIR doet zich voor met betrekking tot het verstrekken van beurzen voor onderzoeksverblijven in Rome. Hier is sprake van een sterk veranderde vraag: waar tot voor kort dergelijke verblijven vooral van belang waren voor gevorderde studenten, blijken deze vanwege de aanzienlijk ingekorte en gereguleerde studieduur amper meer in de gelegenheid dergelijke buitenlandverblijven in hun opleiding op te

nemen. Des te sterker neemt deze vraag toe onder net afgestudeerde studenten en jonge gepromoveerde onderzoekers. Als gevolg van deze onmiskenbare trend in de academische vorming verschuift het KNIR in de periode 2018-2022 het accent in zijn toekenning van beurzen voor studieverblijven in de richting van de categorie onlangs afgestudeerden/gepromoveerden, alsmede naar jonge onderzoekers die aan het begin van hun academische loopbaan als universitair docent in vaste dienst een disbalans ervaren tussen de van hen gevraagde onderwijsinspanning en de uitwerking van een eigen wetenschappelijk profiel dat voor het verdere verloop van hun academische loopbaan noodzakelijk is.

Voor de doelgroep van afgestudeerden continueert het KNIR het al ingezette beleid om hen als bursaal in staat te stellen gedurende een aantal maanden deel te nemen aan onderzoeks- dan wel praktijkprojecten die worden vormgegeven in het verlengde van het onderzoeksprofiel van het KNIR. Deze traineeships beogen de deelnemers in staat te stellen ervaring op te doen met onderzoek in de praktijk, waarbij in sommige gevallen gewerkt wordt met materialen afkomstig uit de KNIR-collectie (bibliotheek en archief).

Voor een selecte doelgroep van jonge en veelbelovende academici op postdoc niveau introduceert het KNIR in de periode 2018-2022 een serie opties die telkens beogen de wetenschappelijke ontwikkeling van deze getalenteerde onderzoekers dusdanig te bevorderen dat zij daardoor in staat zullen zijn een succesvolle wetenschappelijke loopbaan te starten dan wel blijvend te vervolgen. Het gaat daarbij enerzijds om beurzen voor een langer onderzoeksverblijf te Rome (inclusief compensatie salariskosten aan de thuisinstelling: KNIR Junior Fellowship) en anderzijds om de mogelijkheid in het KNIR een internationale wetenschappelijke bijeenkomst in het kader van een eigen onderzoeksproject te organiseren, al dan niet ter voorbereiding van een onderzoeksaanvraag (KNIR Colloquium). Op deze wijze wil het KNIR gestalte geven aan zijn missie om als broedplaats te dienen voor nieuw en veelbelovend onderzoek en aldus bij te dragen aan de blijvende vitaliteit van het wetenschappelijk bedrijf binnen de Nederlandse universitaire wereld.